

Дата: 11-08-25

Клас: 8

Предмет: Література

Завдання:

1. Вивчити про козацькі пісні (ст. 10-12),
Співати пісню „Ой на горі та
жерелі жеруть“.
2. Прочитати про „Чумацькі пісні“ (ст. 14-15),
виписати до зошита хто такі чумаки,
що вони робили; чому чумакування було
важкою і небезпечною справою, провідні
мотиви Чумацьких пісень.
3. Перевести до зошита пісню „Чумаки“ ст. 15.

Дата: 11-08-25

Клас: 7

Предмет: Мова. Література.

Завдання:

Мова - Впр. 62 (а, б), Впр. 63 (а, в).

Літ-ра - 1. Допишіть текст „Слово
о полку Ігореві“.

2. Найшвидше коротким невяло-
вимі переклад лектури #1 „Слово о
полку Ігореві“ на окремому
листку (Чернетка #1).

Коротке опитування по темі

“СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІ”

1. Хто є автор твору?.....
.....
2. Коли написаний твір?.....
3. В чому переспіві ми вивчаємо “Слово...”?.....
.....
4. Як природа попереджає про невдачу у майбутньому бою ..
.....
.....
.....
5. На якій річці відбулася остання битва князя Ігора з половцями?
.....
.....
6. У яких стихій просить Ярославна помочі для свого чоловіка – князя Ігора?
.....
.....
.....
.....
7. Як закінчується поема?
.....
.....

половчан лихих... О, земле Руська!
Вже далеко за горою ти!
Ось вітри, Стрибожі¹⁶⁾) внуки, віють
з моря стрілами. Гуде земля.
І річки течуть-каламутніють,
і покрились порохом поля.
Половчани з моря йдуть і з Дону,
заступили руським всі світи.
Для дітей бісівських крик — заслона,
а для руських — багряні щити.

ЯР-ТУР ВСЕВОЛОД

Ярий туре, Всеволоде славний!
На бороні міцно ти стоїш,
стріли сиплеш на ворожі лави,
об шоломи шаблею гримиш.
Де проскаче тур по бойовищі,
де його виблискує шолом, —
там і меч його дзвенить і свище
і стинає голови кругом.
Чи страшні тому криваві рани,
хто забув в гарячому бою
про Чернігів¹⁷⁾), про життя та шану
і про красну Глібівну¹⁸⁾) свою?!

Завдання і пояснення

- 1) Опишіть всі лиховісні знаки в природі.
- 2) Знайдіть на мапі всі згадувані географічні назви.
- 3) Ігор і його союзники вирушили з північно-східної України (землі на північ від Десни) і прямували на Дон, де, певно, були головні половецькі сили. У тих часах половецькі землі простягались уже за р. Сулою, в теперішній степовій Україні. Коли Ігор зайшов на половецьку землю, половецька природа зустріла його дуже не-пряхильно.

БИТВА НА КАЯЛІ

Бій кипить від рання і допізна,
не вщухає січа і вночі.
Линуть стріли, наче дощ залізний,
і гримлять гартовані мечі.

¹⁶⁾ Стрибог — бог вітрів; вітри — Стрибожі внуки.

¹⁷⁾ Чернігів — місто на правому березі Десни.

¹⁸⁾ Глібівна — жінка Всеволода, донька Гліба Юрійовича.

Крешуть іскри шаблі об шоломи,
і списи троцаться у борні,
у степу незнамому, чужому,
в половецькій дальній стороні.
Тут поля кістками засівали,
поливали кров'ю той посів,
і зійшов він тугою та жалем
для всієї славної Русі...
Що там чути в полі — шум і дзвони
на зорі полинули не в лад?
То ковуїв зрушилися загоми
І безладно кинулися назад.
Втікачів безчесних переймати
Ігор-князь помчав наперестріт,
жаль-бо князю Всеволода-брата,
заливають очі кров і піт!...
Третій день не стало сили битись —
впали долі руські бунчуки!...¹⁹⁾
Тут братам припало розлучитись
край Каяли, бистої ріки.
Тут вина кривавого не стало,
тут хоробрі руські соколи
досхочу сватів понапували,
а самі кістками полягли.

Завдання

1. Опишіть битву своїми словами.
2. Прочитайте місце, яке передає жорстокість битви.
3. Зверніть увагу на слова, що віддають гамір битви і брязкіт (гримлять гартовані мечі, крешуть іскри шаблі об шоломи).

ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ²⁰⁾

На Дунаї²¹⁾) чуть, як промовляє
Ярославна ранком у плачу:
— Ой, долину, — каже, — по Дунаю,
мов зозуля сива полечу,
омочу я свій рукав бобровий

¹⁹⁾ бунчук — срібна палиця з довгим кінським волосінням; її над володарем.

²⁰⁾ Ярославна — жінка Ігора, дочка галицького князя Ярослава (мисла).

²¹⁾ Дунай — ріка (яканебудь).

У Каялі, в бистрому виру,
на кривавім тілі присхлі рани
я мосму князю обітру.
Ярославна плаче на горожі
у Путивлі²⁰⁾, в передранній тьмі:
— Ой, Вітрило-Вітре! Чом вороже
повіваєш легкими крильми?
Чом несеш ти зливу необорну
половецьких стріл на руську рать?²¹⁾
Чи тобі не вистачить простору
угорі під хмарами гулять?
Чи тобі замало, легковію,
колихати в морі кораблі?
Чом розкидав ти мою надію
по степу, по білій ковилі?²²⁾
У Путивлі Ярославна тужить
в передранній тьмі, в самотині:
— Ой, Славуто-Дніпре! Віг твій дужий
пробиває гори кам'яні!
Ти назустріч славі та звитязі
Святославів човен легко ніс,
принеси ж тепер до мене князя,
щоб не слала я до моря сліз!
У Путивлі плаче Ярославна,
і луна тужіння голосне:
— Сонце, Сонце! Красне та ласкаве,
ти до всіх привітне та ясне!
Нащо ж ти промінням попало
в чистім полі князеві полки? —
Ім від спраги луки покрутило,
затулила туга сайдаки!²³⁾

УТЕЧА

Уночі сжлюпнулось море темне,
тумани навалою пливуть.
З половецьких піль на Руську землю

²⁰⁾ Путивель — одне з найстаріших українських міст; мабуть, добре укріплене, бо Ярославна перебралася туди після поразки Ігора.

²¹⁾ рать — військо.

²²⁾ ковила, коவில் — степова трава.

²³⁾ сагайдак — мішок на стріли.

простелилась Ігореві путь.
Вже зоря згасилася червона.
Ігор спить — і водночас не спить:
він думками змірює від Дона
до Дінця²⁴⁾ несходжені степи.
Опівночі кінь заржав у полі,
тихий свист долинув з-за ріки.
Вже не бути Ігорю в неволі! —
це Овлур дає йому знаки:
час тікати, мовляв, — ніхто не стежить!
І земля навколо загула,
захитались половецькі вежі,²⁵⁾
за шуміла біла ковила.
Князь метнувся горностаєм²⁶⁾ білим
в очерет до річки навпрямки,
і полинув гоголем²⁷⁾ на хвилі,
і по той бік виринув з ріки.
На коня схопився... Скочив з нього
і понісся соколом вночі,
гострим зором стежачи дорогу,
голубів та лебедів б'ючи.
Коли Ігор полетів, мов сокіл,
то й Овлур услід за ним помчав
сірим вовком через степ широкий,
срібні роси струшуючи з трав.
Плюскотить Донець назустріч тихо:
— Величання князеві й хвала!
Руським людям — радіщі та втіха,
Кончаку²⁸⁾ ж досада немала!
— І тобі хвала та величання! —
Так Дінцеві Ігор відмовляв, —
бо для князя береги піщані
ти травою й квітами встеляв,
колихав його на хвилях чистих,

²⁴⁾ Донець — правобічна притока Дону.

²⁵⁾ вежі — половецькі вози.

²⁶⁾ горностаєй — звіратко; у давніх часах його шкірка мала велику цінність.

²⁷⁾ гоголь — дика качка.

²⁸⁾ Кончак — половецький хан.

повивав завоєм туману
і стеріг його, мов чайку бястру,
мов під бурю пташку самітну.

„Слово о полку” має дуже велику мистецьку вартість. Воно є справжньою перлиною української літератури. Ні один із слов'янських народів не має такого гарного старовинного твору з княжої доби.

Його перекладено на різні мови. Сучасною українською мовою „Слово” переспівували: Михайло Максимович, Тарас Шевченко, Панас Мирний, Василь Щурат, Богдан Лепкий, Микола Матіїв-Мельник, Святослав Гординський і ін. Для дітей і молоді „Слово” переказала віршем Наталя Забіла.

„Слово о полку” звичайно називають лицарською поемою.

Лицарська поема — це віршовий твір, що зображує героїчні події й події. Герой поеми — людина небуденного характеру, що зводить важку боротьбу або виконує незвичайне завдання.

Мова і поетичні засоби

„Слово о полку” було написано староукраїнською мовою, якою були писані книги в Україні за княжих часів.

В „Слові” багато гарних поетичних картин, як напр. образи природи, описи битв. Поетичні звороти допомагають нам відтворити в уяві ці образи.

Є тут гарні порівняння, як: „уночі вози їх закричали, наче зграї зляканих птахів”, „а біда вже в'ється, наче птах”, „мов зозуля сива полечу”. Також є порівняння в орудному відмінку: „князь метнувся горностаєм білим”, „і полинув гоголем на хвилі”. Стиль „Слова” великою мірою прикрашають епітети.

Епітет — це пояснюючий додаток до іменника для підкреслення такої риси, що в дану хвилину видається найбільш характеристична. Напр.: ясне сонце, синя ріка, великий Дон, золоте стремено, сива зозуля.

Є в „Слові” і цікаві метафори.

Метафора — це перенесення риси одного предмету або явища на другий, напр.: „чорні хмари грізно йдуть від моря”. Тут риса хмари (видляд) переноситься на половецьке військо.

